

že umožňuje zredukovat velké množství možných pocitů do dvou rozměrů, a tak je zpřehlednit a umožnit srovnání. Mnoho otázek zůstává ovšem otevřených.

J. J. Diamant – emoce a osobnost

Jiří Jindřich Diamant (nar. 1930, viz též Klinická psychologie) vystudoval psychologii v Brně a pak lékařskou fakultu na UK v Praze. Nejprve pracoval jako klinický psycholog na Psychiatrické klinice Karlovy univerzity v Praze a na částečný úvazek na katedře psychologie FF UK. V roce 1967 se stal vedoucím kabinetu Lékařské a klinické psychologie v Ústavu pro doškolování lékařů a farmaceutů v Praze. V roce 1968 odjel do Holandska, kde nejprve pracoval jako vědecký asistent a později jako docent na fakultě psychologie Amsterdamské univerzity. Pak pracoval jako vedoucí psycholog-neuropsycholog v Centru Sv. Willibrorda v Heiloo. Intenzivně se věnoval klinické neuropsychologii, zejména jejím možnostem v diagnostice a terapii. Emocím věnoval výzkumnou pozornost v 60. letech spolu s okruhem pracovníků psychiatrické kliniky Karlovy univerzity.

Podle Diamanta je emotivita součástí osobnosti a projevuje se jednak v chování, jednak v subjektivním prožívání. V procesu vývoje osobnosti a jejím přizpůsobování na vnější a vnitřní vlivy mají emoce velkou úlohu. Lze je pojímat jako projevy dynamičnosti struktury osobnosti a míry jejího přizpůsobení vnitřnímu a vnějšímu prostředí. Studium emocí umožňuje poznat základní principy vývoje osobnosti a nalézt nejvhodnější způsob k jejímu ovlivňování.

Při popisování osobnosti mohou emoce představovat některé vlastnosti jedince, jako je citlivost, úzkostnost, bezcitnost či agresivita, nebo mohou být také ukazateli některých typologických zvláštností – např. citová labilita nebo stabilita. **Emotivitu** lze považovat za **jeden z rozměrů osobnosti**. Ze složek osobnosti má pro studium emocí zvláštní význam temperament. V širším slova smyslu se tohoto pojmu používá k charakteristice typologických zvláštností celkové reaktivity centrální nervové soustavy, v užším slova smyslu k označení souboru dispozic k emoční reaktivitě.

J. J. Diamant – neuropsychologie

Neuropsychologie představuje podle J. J. Diamanta (viz kapitola Emoce) jeden z historicky nejmladších a nejplodnějších interdisciplinárních přístupů ke zkoumání vztahu duše a těla. Pochopení výstavby mozku, součinnosti jeho substruktur je cestou, která směřuje k lepšímu pochopení podstaty paměti, citů, vůle a osobnosti. Je však nutno si také uvědomit, že prudký nárůst poznatků o výstavbě mozku a jeho neurofyzilogických procesech nevedl k odbornému vzestupu odpovídajících poznatků v oblasti psychických jevů. Nicméně nové poznatky o mozku vedly ke vzniku řady nových vědních disciplín, které se souhrnně označují jako neurovědy.

Problémem vztahu duše a těla se lidstvo zabývá již od nepaměti, ovšem neuropsychologie jako věda je poměrně mladou vědní disciplínou. Teprve v období po druhé světové válce, jež vedla mj. k ohromnému množství poranění v oblasti centrální nervové soustavy, nastal zrychlený rozvoj věd o mozku. To umožnilo také rozvoj teoretické a užité neuropsychologie. V posledním desetiletí prodělala bouřlivý vývoj hlavně v anglosaské oblasti a bývalém Sovětském svazu, v České republice dosud není mnoho odborníků, kteří by se jí věnovali.

Neuropsychologie se zabývá zejména poruchami kognitivních funkcí, změnami v emocionalitě a v sociálních vztazích. Používá tréninku kognitivních funkcí, sociálních funkcí a obecně schopností. Pacienti jsou vyšetřováni pomocí neuropsychologických metod a pomocí tréninku kombinovaného s individuální psychoterapií, popřípadě s terapií systémovou je možné jejich stav zlepšit. První neuropsychologové pracovali na neurologických pracovištích. V další etapě rozvoje této vědy se postupně začali uplatňovat v rehabilitačním lékařství, v psychiatrii, v posudkovém lékařství atd. Z výzkumných aktivit jsou v popředí zejména výzkumy demence typu Alzheimer, výzkum Korsakovova syndromu, výzkum problémů, které přináší v oblasti centrální nervové soustavy alkohol, výzkum pacientů po úrazech mozku nebo krvácení do mozku.

Neuropsychologický model vychází převážně z teorie informací a z teorie mozkových sítí. Na vypracování teoretického

základu neuropsychologie se spolupodílejí také kognitivní psychologie behaviorální a neurologie.

Velký důraz se klade na informaci, na to, co se děje s touto informací a jejím hmotným nosičem při transformacích ze světa hmotného (v mozkovém substrátu se projevující jako neurofyziologické, biochemické a bioelektrické děje) do světa nehmotného (lidské psychiky, psychických jevů) a naopak. V modelu mozku a jeho funkcí se J. J. Diamant a L. Vašina snaží dát odpověď na otázku, co představuje základní stavební jednotku informační sítě v lidském mozku. Dnes přijímané hypotézy nevystačí pro vysvětlení, jak elementy mozku, které připadají v úvahu jako nosiče informací, pojmu takové množství poznatků. Není toho známo mnoho o skutečnosti, jakou je schopnost lidského mozku provádět transformaci vysoce zobecněné informace (mající podobu znaku), která sídlí v mozku třeba již desítky let, aniž by byla mezitím aktualizována, z nehmotného světa do hmotného a zpět. Známe nosiče ve hmotném světě, ale neznáme nosiče informace v nehmotném světě a nevíme, jak si vlastně tuto informaci předávají.

Podle Diamanta a Vašiny se slovo, tato pro člověka nenahraditelná forma informací, podílí na utváření určité části konfigurací označované jako sémantické voluminální (prostorové) pole, v němž generuje ta část osobnosti, kterou jsme schopni „uchopit“ při sebepozorování nebo při pozorování chování druhých lidí. Současně se každé slovo vstupující do psychického voluminálního pole vždy transformuje do sémantického voluminálního pole, spoluurčuje aktuální tvar příslušné konfigurace interakcí a vnáší (nebo udržuje) do dění řád. Je nutno počítat i s principem neurčitosti. Nelze totiž předem určit směr všech právě probíhajících interakcí, které si vlastně příslušný prostor vždy aktuálně dotvářejí.

V současnosti jsou našimi předními publikujícími psychology v oboru neuropsychologie Petr Kulišťák a Marek Preiss. Dříve publikoval v tomto oboru též Jiří Míka.

Klinická psychologie v Polsku

Klinická psychologie v Polsku se před 2. světovou válkou orientovala jak prakticky, tak empiricky. Poválečná léta